

ATATÜRK DÖNEMİNDE TARIM POLİTİKASI

Prof. Dr. Vecdet ERKUN

Bir ülke düşünün ki nüfusun % 80'i okuma, yazma bilmiyor, % 90'ı çiftçi, 780.000 km² yerde 13.000.000 kişi barınıyor ve düşünün ki bu ülke halkı Balkan, Çanakkale, I. Dünya ve sonunda İstiklâl Savaşı'ndan çıkmış yorgun, bitkin bir toplum. Bu ülke halkı böyle bir durumda bir çok gereksinmeler içinde kıvranmakta... Ülkenin kalkınması, birçok engelleri aşması, yeter düzeyde üretim yaparak beslenmesi gelişmiş ülkelere hiç beklenmiyor. Fakat bu toplum içinde Türk Milleti'nin özünde ilerleme aşkı olduğunu bilen ve Türk tarımının kalkınması için belli ilkeleri saptamış büyük insanlar da var. Bu insanlar, bir avuç aydın olsalar bile, milletiyle bütünleşme yollarını bilen insanlar. Bu aydınlar hudut boylarında ve yurt içindeki alevleri söndürmeye ahdetmiş kişilerdir. Bu aydın kişilerin içinde gençliğinden beri Türk halkının daha iyi bir yaşama kavuşması için zihninde çağdaş kurallara dayalı amaçları biriktirmiş biri var. O da son yüzyılların başka ulusların tarihinde yer almamış bir büyük kumandan, devlet adamı yüce Atatürk. Evet yüce Atatürk ve arkadaşları bu ümidini yitirmiş yorgun halk kitlesi önünde yurtseven insanlar olarak yaptıkları çalışmalarda bir takım ulusal ilkeler belirlemişlerdir. Bilinmektedir ki Atatürk İlkeleri açık bir dünya görüşüdür. İnkılapların güç kaynağı bilime ve gerçekçiliğe dayanır. Bu dünya görüşü batılaşmayı amaç olarak seçmiştir. İşte bu amaçlar çerçevesinde demokratik, laik temelli politikalar saptanmıştır. Tarım Politikası da akıldan ve ilimden kuvvet alan bir dinamizm içerisinde uygulamaya konulmuştur.

Atatürk dönemindeki Tarım Politikası diğer uygulamalarda olduğu gibi Türk toplumuna ne yeryüzü cenneti düzenleri vadetmiş, ve ne de komşu otoriter rejimlerde olduğu gibi, Türk köylüsünün ve halkının akıl ve vicdanını zincire vuran ideolojileri kendine örnek olarak seçmiştir.

Yani Atatürk dönemindeki Tarım politikası kendi eksenini etrafında dönen kapalı bir (fanatik dini rejimler) gibi şartlanmış bir görüş tarzı değildir. Bu politika, kurucu, uygulayıcı, çağdaş bir Tarım kültürü sistemine oturtulmuştur. Aynı zamanda gelişme düzeylerine göre hareket eden özel teşebbüsün bilgi ve sermaye birikimi olmadığı için devlet önderliğinde özel teşebbüsün gelişmesini öngören temeller üzerine oturtulmuş bir plandır.

Diğer taraftan Yüce Atatürk bu politikanın uygulanmasını kafasında önceden tasarladığı için Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren bir çok yön verici deyişlerde de bulunmuştur.

Bunlardan bazıları şunlardır;

"Türkiye'nin sahibi hakikisi ve efendisi ve hakiki müstahsil köylüdür"

Bu deyişle ilgili bir anıyı buraya aktarıyorum. (Özet)

İşte bu basit gibi görünen olay tarım politikamızda daha esaslı adımlar atılmasına sebep olduğuna şüphe yoktur.

Yıl 1936 Atatürk İstanbul'da Florya köşkündedir. Mevsimlerden Sonbahar. Atatürk'ün köşkte halkla temas edememekten ötürü canı sıkılmaktadır. Selanik günlerinden dostu Nuri Conker'e köşkten gizlice kaçmayı teklif eder. Nuri Conker özel bir araba bularak ve Atatürk'de kıyafetini değiştirerek köşkün kapısında bekleyen özel araba ile Çekmece'ye doğru ilerlemeye başlarlar. Atatürk neşelidir. Refakette kimse yoktur. Birden Atatürk'ün gözleri çift süren bir köylüye takılır. Arabayı durdurur. Köylünün yanına gider, çiftin bir yanında öküz, bir yanında merkep vardır. Ulu önder köylü ile konuşmaya başlar. Köylü onu tanımamıştır. Atatürk çifte öküz yerine neden merkep koştüğünü sordu Köylü vergi memurlarının sattığını bildirir. Atatürk muhtar ve kaymakama neden şikayet etmediğini sorar, öküzün satılmaması gerektiğini bildirir. Köylü "onlar bilmez olurlar mı burada kuş bile uçmaz, şimdi Atatürk'ümüz var başımızda" der. Atatürk, Valiye ve Başvekil İsmet Paşa'ya

derdini anlatmasını söyler. Köylü onlara derdini işittiremeyeceğini bildirir. Nihayet Mustafa Kemal Paşa'ya derdini anlatmasını tavsiye eden Atatürk'le köylü "O işinden gücünden başını kaldırıp bizim öküzün arkasından mı seyirteceksin, sen gönlünü rahat tut beyim, biz işimizi koca oğlanla görürüz tasa etme" der.

Atatürk, Nuri beyle birlikte köşke döner, yaverine İstanbul'daki Bakan Milletvekili ve Başvekil İsmet Paşayı, İstanbul Valisi'ni çağırması emrini verir. Nuri beye de köylü Halil Ağayı köşke getirmesini bildirir. Nuri bey Halil Ağayı köşke bir çok uğraşından kendisi ile görüşen zatın zengin olduğunu öküz vereceği vaadini de yaparak, karısının ısrarı üzerine köşke getirir.

Sofrada 25 kişi vardır. Atatürk bir ara hazır bulunanlara "Bu akşam soframıza efendimiz gelecek" der. Herkes şaşırmıştır, kimdir bu efendimiz? Atatürk Başyavere buyursun talimatını verir. Köylü Halil ağa girmemekte diretmektedir. Gevezeliğinin cezasını çektiğine inanır. Nuri bey köylünün koluna girerek salondan içeri sokar.

Atatürk, Halil ağaya hoş geldin dedikten sonra "İşte beklediğimiz efendimiz" diye onu tanıtır. Atatürk orada bulunanlar huzurunda tarlada konuşulanlar ve Halil Ağa'nın herkes hakkında ne dediğini bir bir köylünün kendi ağzından tekrar ettirir. Halil ağa ikramdan sonra ayrılır. Atatürk hazır bulunanlara hitaben "Halil Ağa'nın öküzünü satıp üretimi aksatan kanunu, ya bizyaptık, ya da bizim yaptığımız kanun yanlış yorumlanarak uygulama yapılıyor. Böyle bir kanun yaptıksa memleket çıkarlarına aykırıdır. Nasıl yaparız, eğer yaptığımız kanun böyle yorumlanıyorsa hükümet nasıl bir yönetim içindedir? "Biçiminde konuşarak" Biz Cumhuriyet'i süs olsun diye kurmadık. Halktan yana bir idare kurmak için yaptık. Hükümetin müfettişleri, valileri, kaymakamları var. Bunların Halil Ağa'nın öküzünü satmanın ne demek olduğunu bilmeleri gerekir. Bir parti örgütümüz var, halkın içinde dirsek dirseğe yaşamaları gerekli, onlarda böyle bir uygulamadan söz etmiyorlar, ne demektir bu? Bizim halkla

beraber ve halk için değil, halka rağmen bir sistem kurduğumuz sanılmaktadır. Asıl üzüldüğüm husus burası. Biz Cumhuriyeti anlatamamışız beyler, bundan bu çıkıyor."

Atatürk, başta Başbakan İsmet Paşa olmak üzere hazır bulunanlara inkılapların yaşamasının bilinçli ve İnkılapçı kuşağın yetiştirilmesine bağlı olduğunu, Halil ağaların başına gelenler Hükümet'e ve Büyük Millet Meclisi'ne ulaşmıyorsa tehlike olduğuna değinerek ilgililere gerekli talimatı verdi.

Diğer önemli deyişler şunlardır:

– "Ulusal ekonominin temeli ziraattır." 1.11.1923

– "Gerçek fütuhât, yalnız kılıçla yapılan değil, sapanla yapılandır." 16.3.1923

– "Kılıç ve sapan, bu iki fatihten birincisi ikincisine daima yenildi ve diğerleri..." 16.3.1923

Böylece ortaya konulan politikada Teknik ve İdari alanları içine alan bir paket proje çalışmasına başlanmıştır. Bu hususta o kadar yararlı adımlar atılmıştır ki bunların hepsine yer vermek "Atatürk döneminde Tarım Tarihi'nin yazılması konusu içerisine girer. Biz, konuşmamızda politikada başlıca köşe taşlarına yer vermeye çalışacağız.

Örneğin, 2 Aralık 1925 tarihinde çıkanlar 682 sayılı yasa ile ziraatın gelişmesi için her çeşit fidan ve tohumların bedelsiz olarak dağıtımı ve devletin yönetiminde fidanlık kurulması, çiftçinin eğitimi ve verimin artırılması, yönünde tohumlukların bedelsiz olarak verilmesi" hakkındaki yasadır. Bu yasa çiftçi eğitimi metodlarından olan demonstrasyonların yapılması için temel, teknik bir uygulamadır. Marshall yardımı başladığı zaman (1950 yıllarında) Amerika Birleşik Devletleri Tarım Uzmanları,

böyle bir yasanın Türkiye'de çok önceleri varoluşuna karşı şaşırıldıklarına tanık oldum. Çünkü, ABD'de tarım alanında bir yeniliği çiftçilere öğretmek için demonstrasyonlar (malzemeyi devlet verir, yeni bir tohum fidanın ekimini yeni bir tekniğin uzmanlar gözetiminde çiftçiye uygulattırarak öğretilmesi metodudur.) yapılması başta gelen çiftçi eğitimi metodu olarak bilinmektedir.

Elbette o dönemde köylerin idaresi, gelişmesi sorunlarının çözümlenmesi, elbirliği, güçbirliği ile köyün kalkınması da dikkate alınmış ve 442 sayılı köy kanunu çıkarılmıştır. Ayrıca verimin artırılması için ekolojik koşullara uygun olarak yüksek verimli tohumlukların gümrük resminden muaf tutulması için bir yasa çıkarılmıştır. Diğer taraftan bu verim artırıcı önlemlerle beraber Yüce Atatürk meclis açış nutkunda da belirttiği gibi Tohum İslah İstasyonları kurulmuştur. Bu istasyonlar halen Zirai Araştırma Enstitüleri halinde görev sürdürmektedir. Bu alanda bir çok araştırmalar yapılmış, Türk Tarımına büyük katkılar elde edilmiştir.

Tarım kuruluşlarının kurulması yanında Sabit ve Döner Sermaye yasaları ile bu kuruluşlara sermaye verilmesi de sağlanmıştır. (26 Ocak 1925) tarihinde çıkarılan bu yasa devlet yardımı ile çiftçilere teknik çalışma sonuçlarının gösterilmesi, sermaye yatırımı ve karlılık kavramlarının öğretilmesi yolunda ayrı bir temel düzenlemedir.

Atatürk döneminde ayrıca tarımın makineleşmesi de öngörülmüştür. Atatürk kendi kurduğu Orman Çiftliği'nde modern ziraat alet ve makinelerinin kullanılmasına önem verilmiştir.

Böylece Tarım alanında atılmalar yapılırken elbette çağdaş ülkelerde olduğu gibi tarımın organize edilmesi gereği vardır. Bu alanda Ziraat Vekaleti Teşkilatı dair 1910 sayılı kanun 29 Aralık 1931 yılında çıkmıştır. Daha sonrada ek yasalar yürürlüğe girmiştir. Yine kurumlaşma ile ilgili olarak Veteriner Teşkilatı, Orman Teşkilatı bu dönemde çağdaş bir düzene sokulmuştur. 4 Haziran 1935 yılında çıkan Ziraat Vekaleti Vazife ve

Teşkilat kanununda veteriner ve 1937 yılında kabul edilen 3116 sayılı Orman Kanunu ve ilaveleriyle Orman Teşkilatı kurulmuştur. Veterinerlik alanında 3 Mayıs 1928 yılında çıkarılan Hayvan Sağlık ve Zabıtası kanunu henüz yürürlüktedir.

O dönemde işletmelere Çağdaş Tarım'ın icabı olan döner sermaye verilmesi (1934). Tarım Satış ve Kredi Kooperatiflerinin kuruluşu (1935). Pamuk işleri, çeltik ekimi, T.C. Ziraat Bankası'nın kuruluşu, Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü'nün kuruluşu, 1937 yılındadır. Ayrıca 1933 yılında Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulmuş ve sonra bu Enstitüden Ankara Üniversitesi Ziraat ve Veteriner Fakülteleri doğmuştur. Yine bu dönemde önemli bir atılım olarak şeker pancarı ekimi ile Şeker Fabrikalarının kuruluşu Türkiye Cumhuriyeti Tarım Politikası'nın değişmez temel taşlarından. Şeker pancarı Ziraati için Fabrikaları, çiftlikleri Macaristan'daki örneklerine göre kurulmuştur. Diğer taraftan Aşar'da bu dönem de kaldırılmıştır. Bütün bu çalışmalar yapılırken özellikle Alman ve Macar Tarım Uzmanlarından yararlanmıştır. Örneğin Meteoroloji Teşkilatı'nı benim de hocam olan, Prof. Dr. Retly Antal kurmuştur. Çayır, mera, yem bitkileri alanında yine hocalarımdan Prof. Dr. Kolbai Karoly, Hayvancılık alanında Prof. Dr. Welmann Oszkar ve Zirai Jeoloji alanında Prof. Dr. Locy Lajos, Alman Prof. Dr. Oristiansen ve diğerleri Türk Tarımının gelişmesine yüce Atatürk'ün önderliğinde yardımcı olmuşlardır.

Bu dönemde Ziraat'ın değişik kollarında eğitim görmek üzere Almanya ve Macaristan'a öğrenciler gönderilmiştir. Ben de bu öğrenciler arasındaydım. 1936 yılında açılan sınavı kazanarak Budapeşte'ye gönderildim ve Teknik Üniversite'nin Ziraat Mühendisliği bölümünü ilk Yabancı ve Türk öğrenci olarak bitirip yurda döndüm. Almanya'da eğitim görüp yurda dönen birçok Türk Ziraat Mühendisi ve veteriner hekimler de gelecekte A.Ü. Ziraat ve Veteriner Fakülteleri'nin öğretim üyeleri olmuşlardır.

Görülmektedir ki o dönemde Atatürk önderliğinde yürütülen, iç işleri, dış işleri, ekonomi, eğitim ve öğretim ve diğer sosyal politikalar yanında Tarım Politikası da genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni oluşturan Türk halkının çağdaşlaşma yolunda ilerlemesinde temel taşlarından biridir. Bu oluşum dinamik ve modern tarım kültürünün yurt çapında yerleşmesinde değişmez bir temel teşkil etmiştir. Eğer ilgililer Tarım Tarihimizi yazarlarsa bu oluşum daha net olarak ortaya çıkacaktır. Bu dönemde yapılan devrimler arasında tarım konusu değişiklikleri ciddiyle ele alınması halinde dış ülkelerde olduğu gibi bir "Tarım Müzesi" kurulmasının zamanı geçmiştir diyebiliriz. Ziraat alet ve makinelerinin kullanılması (Atatürk'ün kullandığı traktör ve ziraat aletleri) tohumluklar, kağı arabaları, köylünün çarığı, kara sapanı, at eğerleri, orakları ile, daha birçok maddi tarihi değerler ile, hititlerden itibaren Anadolu'da Tarımın nereden nereye geldiğini gözler önüne sermek artık bizim nesillerimizin görevidir. A.Ü. Sayın Rektörü Prof. Dr. Günel AKBAY'ın bana Tarım müzesi kurulması için çalışma başlattığını söyledi ama çalışmanın daha gözle görünür biçimde mesafeler katetmesi en büyük arzumuzdur. Unutulmamalıdır ki tarihle ilgili konular yanında özellikle tarım gibi teknik alanlara yüce Atatürk özel bir önem vermekte idi. Eğer Atatürk sağ olsa idi elbette bir müze teşebbüsünü çok desteklerdi. Onun yolunda yürüyorsak, adımlarımızın gereklerinin yerine getirilmesine çalışalım.

Görülmektedir ki kısıtlı olanakları olan bir dönemde genç Türkiye Cumhuriyeti çiftçilerinin kısa zamanda arzulanan üretici bir toplum haline gelmesi için en ileri çağdaş yaptırımlara yer verilmiştir. Bütün bu paket tarım kalkınma atılımları Türk Tarım Politikası'nda değişmez köşe taşlarını oluşturmuştur. Rahatlıkla diyebiliriz ki Tarım Politikası Kültürü Cumhuriyet Türkiye'sinin yaşamına yerleştirilmiştir. Bu güçlü politikanın ne kadar doğru olduğunu yıllar sonra Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı'nda (FAO) çalışırken ve sonraları Dünya Bankası'nın Tarım Kredileri çalışmalarına katılan bir kişi olarak belirtmek isterim ki, Atatürk'ün uyguladığı tarım politikası gelişmekte olan bir ülkenin tarımsal

kalkınması için bu uluslararası kuruluşların hazırladıkları rapor ve projelerde de yukarıda belirtilen konulara yer verilmektedir.

Sonuç olarak Atatürk dönemindeki tarım politikası:

- 1- Çiftçilerin eğitimi, yeni metodların ve malzemelerin kullanılması,
- 2- Tarımda mekanizasyon,
- 3- Kurumlaşma ve döner sermaye işletmelerinin kurulması,
- 4- Kredi kaynaklarının bulunması ve kredilendirme,

5- Değerlendirmede ileriye dönük atılımlar Atatürk dönemi tarım alanında önünde bulunan bütün engelleri bilen ve bu engelleri aşmanın yollarını ortayakoyan çok ilerilere dönük bir stratejiyi uygulayan bir tarımpolitikasıdır. Tıpkı yurdumuzu işgal eden düşmanları tanıyan, onları yenmek için kullanılan stratejiler gibi. Bu bakış açısından konuları ele alırsak işte o zaman Atatürk ilkelerine göre hareket etmiş olur ve çok başarılı oluruz.

Yüce Atatürk'ü ve onun özverili arkadaşlarını bir kez daha rahmetle anıyoruz.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1- Atatürk, **Söylev (Nutuk)** Türk Dil Kurumu Yayınları, 220, A.Ü. Basımevi 1963.
- 2- Bozdağ I, **Atatürk'ün Sofrası**, Kervan Yayınları, Kervan Basım Sanayi ve T.A.Ş., İstanbul 1975.
- 3- Felek B. "İstiklâl Mahkemeleri ve Türkiye'de ilk yıllardaki Adli olaylar", **Milliyet Gazetesi Aktüalite (ilave)**, Şubat 1981 tarihli nüsha.
- 4- Giritli I. "Kemalizm Bir Ulusal Modernleşme İdeolojisi", 25 Şubat 1981 tarihli **Milliyet Gazetesi**.
- 5- Kunalp Z., "Sadece Diplomat". 5 Mart 1981 **Milliyet Gazetesi**.
- 6- Ülkümen S., "Atatürk Çağdaş Uygarlık ve Hoşgörü", 17 Şubat 1981 tarihli **Milliyet Gazetesi**.
- 7- Tarım Bakanlığı Neşriyat ve Tanıtma Müdürlüğü, **Ziraat Kanunları**, Güneş Matbaacılık T.A.Ş. Ankara 1967.
- 8- T.C. Genel Kurmay Askeri Tarih ve Strateji Etüd Başkanlığı Atatürk yayınları servisi No. 10, **Özdeyişleriyle Atatürk**, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1981.
- 9- Kişisel Anılar.